

Waarom leerplandoelstellingen en VOETen?

De (toekomstige) leerkracht is dag in dag uit als het ware bezeten door de leerplandoelstellingen. Lesgeven wordt steeds vaker gezien als de opdracht tot het behalen van de leerplandoelstellingen en het strikt volgen hiervan, in plaats van de focus op het vormen en sterken van leerlingen in hun talenten, interesses en kunnen. Daarbij is het vormen van een bewuste geest welke open minded kan reflecteren en zich kan verplaatsen in de situaties van anderen ook een onderdeel van de vorming.

Daar leerplandoelstellingen in onze huidige onderwijscultuur fungeren als de fundamenteen voor de start van een goed onderbouwde les met duidelijke zin en richting in de voor ogen gestelde ontwikkeling, volgen op de komende pagina's leerplandoelstellingen voor verschillende vakken welke aansluiten bij mijn eindproduct.

De behandelde vakken en onderwijskoepels zijn als volgt:

○ Aardrijkskunde	GO!	pagina 2
○ Aardrijkskunde	VVKSO	pagina 8
○ Maatschappelijke Vorming (MAVO)	VVKSO	pagina 17
○ Project Algemene Vakken (PAV)	GO! + VVKSO	pagina 20
○ Gedragwetenschappen	VVKSO	pagina 21
○ Niet-Confessionele Zedeleer	A-stroom	pagina 22
○ Niet-Confessionele Zedeleer	ASO	pagina 22
○ Niet-Confessionele Zedeleer	TSO	pagina 24
○ Niet-Confessionele Zedeleer	B-stroom	pagina 25
○ Niet-Confessionele Zedeleer	BSO	pagina 26

Daarnaast winnen de vakoverschrijdende eindtermen (VOETen) steeds meer terrein in het lesgeven, daar doceren en andere traditionele manieren van lesgeven steeds vaker trachten omgevormd te worden naar meer interactieve werkvormen met niet enkel en alleen het oog op kennisvergaring, maar ook de op persoonlijke ontwikkeling van de leerlingen.

○ VOETen: gemeenschappelijke stam + contexten	pagina 28
---	-----------

Aardrijkskunde

GO! 1ste graad A-stroom basisvorming 2010/008

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
A19	35 kenmerken van plantengroei in verband brengen met elementen van weer en klimaat.	Atmosferische kenmerken die plantengroei beïnvloeden: temperatuur, neerslag en wind
A19	36 met voorbeelden illustreren dat weer en klimaat activiteiten van mens en dier beïnvloeden.	Invloed van weer en klimaat op mens en dier
VOET 4/4	37 aandacht hebben voor mogelijke invloed van menselijke activiteiten op weers- en klimaatsveranderingen.	Mogelijke beïnvloeding van weer en klimaat door de mens en zijn activiteiten

Specifieke pedagogisch-didactische wenken

Aanbevolen wordt 2 à 4 lestijden voor deze onderwerpen te voorzien.

- Beeld-, tekst- of cijfergegevens betrekken bij uitzonderlijke of wijzigende invloed in de atmosfeer op de plantengroei (bijv. langdurige of plotse vorst, hitte, droogte) in verschillende lokale gebieden.
- Elementen van weer en klimaat die menselijke activiteiten kunnen verstoren of stimuleren, zoals gewijzigde leefgewoonten, gezondheid, sterfte, rampen, ontginning.
- Menselijke activiteiten die verantwoordelijk kunnen zijn voor wijzigende patronen in weer en klimaat: bewoning, voeding, landbouw, verkeer, industrie, toerisme en recreatie.
- Eenvoudige weertypes en hun gevolgen voor mens en dier (bijv. toestand van wegen, invloed op gewassen en veeteelt, bouwsector, sportmanifestaties).

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
A21	62 uitzicht en functies van landbouwlandschappen herkennen en vergelijken.	Elementen en kenmerken van akkerbouw, vee-teelt, gemengde landbouw en tuinbouw
A22, A23*	63 milieueffecten en invloeden op de landschappen opnoemen die samenhangen met landbouwactiviteiten.	Invloed van landbouwactiviteiten op het milieu en de ruimtelijke organisatie van de open ruimte

Specifieke pedagogisch-didactische wenken

Aanbevolen wordt 1 à 3 lestijden voor deze onderwerpen te voorzien; voor het hele hoofdstuk zijn 3 à 4 lestijden aanbevolen.

- Kaartmateriaal en teeltesen betrekken bij de binding tussen natuurkenmerken en

- landbouw.
- Uit beeldmateriaal en teeltdiagrammen landbouwtypes afleiden.
 - Elementen en kenmerken van landbouwbedrijven halen uit bedrijfsbezoeken en interviews en op steekkaart plaatsen.
 - Bedrijfsgegevens in verband brengen met ecologische en landschappelijke gevolgen.
 - Werkkaarten vervolledigen met teeltgrenzen en omvan van culturen.

GO! 2de graad ASO/KSO basisvorming 2002/001

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
A18	18 kunnen in een Afrikaanse regio of van een Afrikaans contrast natuurlijke en menselijke elementen verklaren en beoordelen.	5.2 Afrika regionaal Een afrikaanse regio of regionaal contrast binnen Afrika met aandacht voor:
A14	kunnen de herkomst van een aantal grondstoffen opzoeken en lokaliseren.	<ul style="list-style-type: none"> • Het fysisch milieu • De menselijke en culturele kenmerken
A22	houden in hun handelen rekening met duurzame ontwikkeling in Afrika. <i>kunnen zelfstandig een aangepast en beperkt onderzoek uitvoeren met aandacht voor de analyse van een Afrikaanse regio of een regionaal contrast in Afrika, hiervoor relevante informatie opzoeken en een persoonlijke visie presenteren</i>	<ul style="list-style-type: none"> • De economische kenmerken (w.o. de grondstoffenfluxen) • De kansen op duurzame ontwikkeling <p>(b.v. In zuidelijk Afrika, de Democratische Republiek Kongo, een andere regio in Centraal-Afrika, mediterrane rand)</p>

GO! 2de graad TSO basisvorming 2002/023

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
A14	18 kunnen de herkomst van een aantal producten in diverse informatiebronnen opzoeken en lokaliseren.	5.2 Afrika regionaal
A11, A13	kunnen de impact van politieke invloedsfactoren op de demografische evolutie van Afrikaanse regio's aantonen door middel van voorbeelden uit de actualiteit	<ul style="list-style-type: none"> • Minimaal één delfstoffenrijke regio (b.v. Copper belt, aardolie en aardgas in de Sahara, Witwatersrand) met aandacht voor de aard van de delfstoffen en hun ontginning, transportproblemen, gevolgen voor het milieu.
A20	<i>nemen actief deel aan een hulpactie naar aanleiding van een Afrikaans probleem</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Van een conflictregio (b.v. Merengebied, Guinese kuststaat, Soedan) volgende

aspecten: oorzaken en gevolgen (b.v. welvaartsverschillen, etnische of religieuze spanningen, kindsoldaten, vluchtelingenstromen, honger): mogelijke oplossingen (b.v. structurele hulp, noodhulp)

GO! 2de graad Toerisme basisvorming en specifiek gedeelte 2006/031

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHouden
	De leerlingen kunnen	
5	16 kunnen argumenteren hoe verwoestijning optreedt door ontbossing van het regenwoud.	3.3 Latijns Amerika Keuze uit min. 3 van onderstaande 4 onderwerpen
6	kunnen voor minstens één Latijns-Amerikaans land of landengroep met regionale contrasten de lokalisatie, spreiding en evolutie van de belangrijkste economische activiteiten verklaren.	3.3.1 Brazilië • Het regionaal contrast tussen het zuidoosten en Amazonië (bijv. qua natuur, ontginning, nederzettingen, belang voor wereldhandel); • toeristisch potentieel: natuurgebonden troeven, man-made componenten, bereikbaarheid en toegankelijkheid.
12		
9	<i>kunnen bedreigingen van het leefmilieu in verband brengen met menselijke activiteiten in een Latijns-Amerikaanse regio.</i>	3.3.2 Mexico - Het regionaal contrast tussen centrum en periferie (bijv. natuur, ontginning, nederzettingen, belang voor USA-markt); - toeristisch potentieel: natuurgebonden troeven, man-made componenten, bereikbaarheid en toegankelijkheid.
		3.3.3 De Caraïben Toeristisch potentieel: natuurgebonden troeven, man-made componenten, bereikbaarheid en toegankelijkheid
		3.3.4 Een toeristische

			<p>bestemming in Latijns-Amerika (bijv. Rio de la Plata, Peru, Costa Rica)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Natuurgebonden attractiefactoren; - cultuurgebonden attractiefactoren; - infrastructuur en bereikbaarheid.
6	18	kunnen de redenen opnoemen die de lokalisatie, spreiding en eventuele wijzigingen verklaren van een agrarische, industriële of toeristische activiteit in iedere vermelde regio.	<p>4.2 Moesson-Azië</p> <p>4.2.1 Bespreking van 3 van de 4 volgende onderdelen met aandacht voor regionale verschillen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • India (bijv. Himalaya en Indo-Gangetische laagvlakte vs. Deccanplateau, Noord- vs. Zuid-India); • China (bijv. Oost- vs. West-China, Speciale Economische Zones vs. het binnenland); • Japan (bijv. de Tokkaïdo-megalopolis vs. De Japanse Alpen, de kernregio vs. de randgebieden); • in de op export gerichte Pacifische Randlanden (bijv. Zuid-Korea, Taiïwan); <p>• iedere gekozen regio wordt besproken vanuit fysisch-geografisch, menselijk-geografisch, economisch en toeristisch oogpunt.</p>
14		kunnen de herkomst van een aantal agrarische of industriële producten opzoeken zoeken en lokaliseren aan de hand van kaart- en cijfermateriaal.	<p>4.2.2 Twee toeristische regio's naar keuze uit Zuid-Oost-Azië (bijv. Sri Lanka, Indonesië, Filippijnen, Singapore)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Van gekozen regio's worden de typerende toeristische attractiefactoren bestudeerd, alsmede de voornaamste verbanden tussen levenswijze, cultuur en leefmilieu.
7, 13	19	kunnen actuele grondstoffenproblematiek in	4.3 Droog-Azië

		Droog-Azië in verband brengen met natuurlijke en geopolitieke factoren en de fluxen die daarvan het gevolg kunnen zijn, zoals bijv. pijpleidingen en terroristische aanslagen.	4.3.1 Eén thema te kiezen uit onderstaande 2 - Perzische Golf (strategisch, politiek en economisch belang); - het waterprobleem en de verwoestijning (bijv. overbeweiding, verkeerde irrigatie, aftapping bovenlopen, politieke spanningen)
			4.3.2 Eén toeristische regio naar keuze uit het Midden-Oosten (bijv. Israël, Turkije, Jordanië)
14	23	kunnen de herkomst van een aantal grondstoffen opzoeken en lokaliseren.	5.2 Afrika regionaal Een aantal Afrikaanse regio's of regionale contrasten binnen Afrika met aandacht voor:
22		houden in hun handelen rekening met duurzame ontwikkeling in Afrika.	• het fysisch milieu;
18		<i>kunnen zelfstandig een aangepast en beperkt onderzoek uitvoeren met aandacht voor de analyse van een Afrikaanse regio of een regionaal contrast in Afrika, hiervoor relevante informatie opzoeken en een persoonlijke visie presenteren</i>	• de menselijke en culturele kenmerken;
		<i>nemen actief deel aan een hulpactie naar aanleiding van een Afrikaans probleem</i>	• de economische kenmerken (w.o. de grondstoffenfluxen);
			• de kansen op een duurzame ontwikkeling;
			• het toeristisch potentieel.
			5.2.1 Noord-Afrika Tegenstelling tussen de Mediterrane rand (bijv. toerisme, havens, landbouw) en de woestijnregio (bijv. aardolie en aardgas, fosfaten, oaselandbouw)
			Naar keuze 2 van 3 onderstaande onderwerpen: - toeristisch potentieel in Marokko; - toeristisch potentieel in Tunesië; - toeristisch potentieel in Egypte:
8	24	kunnen welvaartsproblemen typeren aan de hand van minimaal twee concrete situaties met een hoge actualiteitswaarde.	Fysisch milieu, cultureel patrimonium, infrastructuur en economie
		<i>kunnen zelfstandig een aangepast en beperkt onderzoek uitvoeren met aandacht voor de analyse van een Afrikaanse regio of</i>	5.2.2 Sub-Sahara-Afrika • Fysische, demografische,

		<i>een regionaal contrast in Afrika, hiervoor relevante informatie opzoeken en een persoonlijke visie presenteren</i>	economische kenmerken (bijv. klimaat, zuigelingensterfte, etnische contrasten, mijnbouw, landbouw- en hongerproblemen, aids-probleem)
20		<i>nemen actief deel aan een hulpactie naar aanleiding van een Afrikaans probleem</i>	Naar keuze minimaal twee van onderstaande vier onderwerpen: <ul style="list-style-type: none"> • een actueel probleem in Zuid-Afrika of de Democratische Republiek Kongo; • een toeristische archipel (bijv. Seychellen, Canarische eilanden); • toerisme in Oostelijk Afrika; • toerisme in een andere centraal of zuidelijk Afrikaanse regio: (bijv. etnische indeling, situering natuurlijke rijkdommen, toeristische troeven,
17 1	26	kunnen aan de hand van een specifiek wereldbeeld horizontale en verticale ruimtelijke relaties herkennen. kunnen bestudeerde regio's op de wereldkaart aanduiden. kunnen cijfermateriaal in verband met welvaart en welzijn cartografisch interpreteren.	7. Wereldbeeld <ul style="list-style-type: none"> • Kaartbeeld van de grote toeristische regio's
18		kunnen zelfstandig een beperkt ruimtelijk onderzoek uitvoeren en presenteren met aandacht voor een eigen standpunt.	Keuze tussen één van volgende 3 mogelijkheden: <ul style="list-style-type: none"> • kaartbeeld van de bestudeerde regio's; • ruimtelijke synthese van een project binnen een regionale afbakening; • regionale wereldproblematiek: regionale verschillen op wereldschaal d.m.v. indicatoren van welvaart en welzijn. Vakoverschrijdende of geografische typering van toeristische ruimten in Amerika, Azië en/of Afrika met aandacht voor: <ul style="list-style-type: none"> - cartografische materiaal, cijferinterpretaties, presentatietechnieken.

4.2 Actualiteit

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

- ET3 Enkele belangrijke gebeurtenissen uit de
ET5* actualiteit situeren op een passende kaart en op een eenvoudige wijze duiden.

DIDACTISCHE WENKEN

De geografie is in de actualiteit niet weg te denken. Dagelijks komen onderwerpen in het nieuws die met geografie gelinkt kunnen worden. Belangrijke gebeurtenissen (aardbevingen, vulkaanuitbarstingen, overstromingen ...) kunnen (geografisch) geduid worden en een onderdeel van de les zijn. De leerlingen lokaliseren op een passende kaart (wereld, Europa, België of Vlaanderen en eigen leefruimte) de besproken gebieden. Bij die duiding is het niet de bedoeling om processen te verklaren (derde graad).

4.6 Klimaat en vegetatie

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

- ET19 1.1 Met voorbeelden illustreren dat weer en klimaat de activiteiten van dier en mens beïnvloeden.

DIDACTISCHE WENKEN

Vanuit de waarneming van allerlei situaties in bepaalde klimaatzones van Europa of weersituaties leiden de leerlingen af dat weer en klimaat een grote invloed hebben op de activiteiten van mens en dier. Voorbeelden van situaties zijn: de verschillen in bouwstijlen, kledij, kofferinhoud voor een bepaalde vakantiebestemming, aanpassing van dieren aan klimaatsomstandigheden, landbouw ... Bedoeling is om vanuit de leefwereld van de leerlingen het belang van het thema te duiden.

4.9 Actualiteit

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

- ET3 Enkele belangrijke gebeurtenissen uit de

DIDACTISCHE WENKEN

De geografie is in de actualiteit niet weg te denken. Dagelijks

ET5* actualiteit situeren op een passende kaart en op een eenvoudige wijze duiden.

komen onderwerpen in het nieuws die met geografie gelinkt kunnen worden. Belangrijke gebeurtenissen (aardbevingen, vulkaanuitbarstingen, overstromingen ...) kunnen (geografisch) geduid worden en een onderdeel van de les zijn. De leerlingen lokaliseren op een passende kaart (wereld, Europa, België of Vlaanderen en eigen leefruimte) de besproken gebieden. Bij die duiding is het niet de bedoeling om processen te verklaren (derde graad).

VVKSO 2de graad ASO D/2012/7841/002

4.1.1 Situeren

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

ET2 1 Telkens de te bestuderen regio's op de wereldreferentiekaart en op eenvoudige thematische wereldkaarten situeren

DIDACTISCHE WENKEN

Op de wereldreferentiekaart kunnen voorkomen: de continenten, nullijn, evenaar, keerkringen, poolcirkels, enkele grote gebergtes, enkele grote rivieren, enkele grote steden ... De regio's of thema's moeten telkens gesitueerd worden op:

- algemeen fysische kaarten van het (sub)continent;
- andere kaarten van het (sub)continent die functioneel zijn;
- wereldfacetkaarten die functioneel zijn voor het thema.

4.1.3 Actualiteit

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

ET13 3.1 De lokalisatie van verschijnselen, ruimtelijke gegevens en aardrijkskundig relevante gebeurtenissen uit de actualiteit opzoeken.

ET2 3.2 De lokalisatie van aardrijkskundig relevante gebeurtenissen uit de actualiteit op de wereldreferentiekaart en op eenvoudige

DIDACTISCHE WENKEN

De geografie is in de actualiteit niet weg te denken. Dagelijks komen onderwerpen in het nieuws die met geografie gelinkt kunnen worden. Belangrijke gebeurtenissen (aardbevingen, vulkaanuitbarstingen, overstromingen...) kunnen

wereldkaarten aanduiden.

(geografisch) geduid worden en een onderdeel van de les zijn. De leerlingen lokaliseren op een passende kaart de besproken gebieden. Bij die duiding is het niet de bedoeling om processen te verklaren (derde graad).

ET19* 3.3 Een kritische houding aanneemen t.o.v. aardrijkskundige informatie in de media.

Bij het behandelen van de actualiteit is het aangewezen om verschillende bronnen met elkaar te vergelijken en de juistheid ervan na te gaan. Deze houding is ook heel belangrijk tijdens het zelfstandig werk.

4.1.5 Aandacht voor de culturele, esthetische en duurzame component

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN
De leerlingen kunnen

DIDACTISCHE WENKEN

ET22 5.2 In hun handelen rekening houden met duurzame ontwikkeling in tijd en ruimte.

In nogal wat regio's komt het unieke van een bepaalde regio aan bod zowel op natuurlijk als menselijk vlak. Vanuit de verwondering voor mens en natuur kan de nood aan duurzame ontwikkeling benadrukt worden en hoe de leerling in zijn later consumenten-reisgedrag daartoe kan bijdragen.

4.1.6 Extra muros activiteiten (U)

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN
De leerlingen kunnen

DIDACTISCHE WENKEN

6.2 (U) Aan de hand van werkbladen uit de tentoongestelde materialen in een museum, wereldatelier ... de kenmerken en problemen van de voorgestelde regio exploreren.

Wat een eventuele excursie betreft, kan gedacht worden aan een aardrijkskundige streek uit eigen land of een buurland, aan het Afrikamuseum in Tervuren, aan de Nationale plantentuin in Meise, aan het Tropenmuseum in Amsterdam, aan de Burgers Zoo in Arnhem, aan de inleefateliers van Oxfam in Brussel ...

4.4 Verschillen tussen agrarische regio's

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN
De leerlingen kunnen

DIDACTISCHE WENKEN

ET14 Aan de hand van concrete voorbeelden, van

De agrarische producten die de

beelden en van andere informatiebronnen de herkomst van een aantal voedingsproducten op kaarten aflezen..

leerlingen ontmoeten in hun dagelijks leven zijn een interessant vertrekpunt.

Een aantal voorbeelden:

- De leerlingen krijgen als taak een lijst met producten en gaan de herkomst ervan na in een supermarkt. Daarna duiden ze de landen op een wereldkaart aan.

- De leerlingen leiden uit reclamefolders de herkomst van voedingsproducten af en maken er een collage mee rond een wereldkaart.

- Via beelden van lokale markten vanuit de wereld leiden de leerlingen

typische producten af en situeren ze de plaatsen op een wereldkaart.

Bv.: tropische vruchten, wortel- en knolgewassen op een Afrikaanse

markt; Rijst, kippen en eenden, groenten op een Aziatische markt

Vervolgens worden er drie regio's bestudeerd waar de teelt van voedingsgewassen een belangrijk deel van het ruimtegebruik en van het landschap uitmaakt: zo komen tropische producten, rijst en tarwe aan bod.

4.5.1 Situeren

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

ET2 1 Telkens de te bestuderen regio's op de wereldreferentiekaart en op eenvoudige thematische wereldkaarten situeren

DIDACTISCHE WENKEN

Op de wereldreferentiekaart kunnen voorkomen: de continenten, nullijn, evenaar, keerkringen, poolcirkels, enkele grote gebergtes, enkele grote rivieren, enkele grote steden ... De regio's of thema's moeten telkens gesitueerd worden op:

- algemeen fysische kaarten van het (sub)continent;
- andere kaarten van het (sub)continent die functioneel zijn;

- wereldfacetkaarten die functioneel zijn voor het thema.

4.5.3 Actualiteit

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

ET13 3.1 De lokalisatie van verschijnselen, ruimtelijke gegevens en aardrijkskundig relevante gebeurtenissen uit de actualiteit opzoeken.

ET2 3.2 De lokalisatie van aardrijkskundig relevante gebeurtenissen uit de actualiteit op de wereldreferentiekaart en op eenvoudige wereldkaarten aanduiden.

ET19* 3.3 Een kritische houding aanneemen t.o.v. aardrijkskundige informatie in de media.

DIDACTISCHE WENKEN

De geografie is in de actualiteit niet weg te denken. Dagelijks komen onderwerpen in het nieuws die met geografie gelinkt kunnen worden. Belangrijke gebeurtenissen (aardbevingen, vulkaanuitbarstingen, overstromingen...) kunnen (geografisch) geduid worden en een onderdeel van de les zijn. De leerlingen lokaliseren op een passende kaart de besproken gebieden. Bij die duiding is het niet de bedoeling om processen te verklaren (derde graad).

Bij het behandelen van de actualiteit is het aangewezen om verschillende bronnen met elkaar te vergelijken en de juistheid ervan na te gaan. Deze houding is ook heel belangrijk tijdens het zelfstandig werk.

4.5.5 Aandacht voor de culturele, esthetische en duurzame component

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

ET22 5.2 In hun handelen rekening houden met duurzame ontwikkeling in tijd en ruimte.

DIDACTISCHE WENKEN

In nogal wat regio's komt het unieke van een bepaalde regio aan bod zowel op natuurlijk als menselijk vlak. Vanuit de verwondering voor mens en natuur kan de nood aan duurzame ontwikkeling benadrukt worden en hoe de leerling in zijn later consumenten-reisgedrag daartoe kan bijdragen.

4.5.6 Extra muros activiteiten (U)

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

6.2 (U) Aan de hand van werkbladen uit de tentoongestelde materialen in een museum, wereldatelier ... de kenmerken en problemen

DIDACTISCHE WENKEN

Wat een eventuele excursie betreft, kan gedacht worden aan een aardrijkskundige

van de voorgestelde regio exploreren.

streek uit eigen land of een buurland, aan het Afrikamuseum in Tervuren, aan de Nationale plantentuin in Meise, aan het Tropenmuseum in Amsterdam, aan de Burgers Zoo in Arnhem, aan de inleefateliers van Oxfam in Brussel ...

VVKSO 2de graad TSO/KSO D/2012/7841/019

4.1.1 Situeren

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

ET2 1 Telkens de te bestuderen regio's op de wereldreferentiekaart en op eenvoudige thematische wereldkaarten situeren

DIDACTISCHE WENKEN

Op de wereldreferentiekaart kunnen voorkomen: de continenten, nullijn, evenaar, keerkringen, poolcirkels, enkele grote gebergtes, enkele grote rivieren, enkele grote steden ... De regio's of thema's moeten telkens gesitueerd worden op:

- algemeen fysische kaarten van het (sub)continent;
- andere kaarten van het (sub)continent die functioneel zijn;
- wereldfacetkaarten die functioneel zijn voor het thema.

4.1.3 Actualiteit

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

ET13 3.1 De lokalisatie van verschijnselen, ruimtelijke gegevens en aardrijkskundig relevante gebeurtenissen uit de actualiteit opzoeken.

ET2 3.2 De lokalisatie van aardrijkskundig relevante gebeurtenissen uit de actualiteit op de wereldreferentiekaart en op eenvoudige wereldkaarten aanduiden.

DIDACTISCHE WENKEN

De geografie is in de actualiteit niet weg te denken. Dagelijks komen onderwerpen in het nieuws die met geografie gelinkt kunnen worden. Belangrijke gebeurtenissen (aardbevingen, vulkaanuitbarstingen, overstromingen...) kunnen (geografisch) geduid worden en een onderdeel van de les zijn. De leerlingen lokaliseren op een passende kaart de besproken gebieden. Bij die duiding is het niet de bedoeling om processen te verklaren (derde graad).

ET19* 3.3 Een kritische houding aanneemen t.o.v.

Bij het behandelen van de

aardrijkskundige informatie in de media.

actualiteit is het aangewezen om verschillende bronnen met elkaar te vergelijken en de juistheid ervan na te gaan. Deze houding is ook heel belangrijk tijdens het zelfstandig werk.

4.1.5 Aandacht voor de culturele, esthetische en duurzame component

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

ET22 5.2 In hun handelen rekening houden met duurzame ontwikkeling in tijd en ruimte.

DIDACTISCHE WENKEN

In nogal wat regio's komt het unieke van een bepaalde regio aan bod zowel op natuurlijk als menselijk vlak. Vanuit de verwondering voor mens en natuur kan de nood aan duurzame ontwikkeling benadrukt worden en hoe de leerling in zijn later consumenten-reisgedrag daartoe kan bijdragen.

4.1.6 Extra muros activiteiten (U)

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

6.2 (U) Aan de hand van werkbladen uit de tentoongestelde materialen in een museum, wereldatelier ... de kenmerken en problemen van de voorgestelde regio exploreren.

DIDACTISCHE WENKEN

Wat een eventuele excursie betreft, kan gedacht worden aan een aardrijkskundige streek uit eigen land of een buurland, aan het Afrikamuseum in Tervuren, aan de Nationale plantentuin in Meise, aan het Tropenmuseum in Amsterdam, aan de Burgers Zoo in Arnhem, aan de inleefateliers van Oxfam in Brussel ...

4.4 Verschillen tussen agrarische regio's

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

ET14 Aan de hand van concrete voorbeelden, van beelden en van andere informatiebronnen de herkomst van een aantal voedingsproducten op kaarten aflezen..

DIDACTISCHE WENKEN

De agrarische producten die de leerlingen ontmoeten in hun dagelijks leven zijn een interessant vertrekpunt. Een aantal voorbeelden:

- De leerlingen krijgen als taak een lijst met producten en gaan de herkomst ervan na in een supermarkt. Daarna duiden ze de landen op een wereldkaart

aan.

- De leerlingen leiden uit reclamefolders de herkomst van voedingsproducten af en maken er een collage mee rond een wereldkaart.

- Via beelden van lokale markten vanuit de wereld leiden de leerlingen typische producten af en situeren ze de plaatsen op een wereldkaart.

Bv.: tropische vruchten, wortel- en knolgewassen op een Afrikaanse markt; Rijst, kippen en eenden, groenten op een Aziatische markt

Vervolgens worden er drie regio's bestudeerd waar de teelt van voedingsgewassen een belangrijk deel van het ruimtegebruik en van het landschap uitmaakt: zo komen tropische producten, rijst en tarwe aan bod.

4.5.1 Situeren

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

ET2 1 Telkens de te bestuderen regio's op de wereldreferentiekaart en op eenvoudige thematische wereldkaarten situeren

DIDACTISCHE WENKEN

Op de wereldreferentiekaart kunnen voorkomen: de continenten, nullijn, evenaar, keerkringen, poolcirkels, enkele grote gebergtes, enkele grote rivieren, enkele grote steden ... De regio's of thema's moeten telkens gesitueerd worden op:

- algemeen fysische kaarten van het (sub)continent;
- andere kaarten van het (sub)continent die functioneel zijn;
- wereldfacetkaarten die functioneel zijn voor het thema.

4.5.3 Actualiteit

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

ET13 3.1 De lokalisatie van verschijnselen, ruimtelijke

DIDACTISCHE WENKEN

De geografie is in de actualiteit

	gegevens en aardrijkskundig relevante gebeurtenissen uit de actualiteit opzoeken.	niet weg te denken. Dagelijks komen onderwerpen in het nieuws die met geografie gelinkt kunnen worden. Belangrijke gebeurtenissen (aardbevingen, vulkaanuitbarstingen, overstromingen...) kunnen (geografisch) geduid worden en een onderdeel van de les zijn. De leerlingen lokaliseren op een passende kaart de besproken gebieden. Bij die duiding is het niet de bedoeling om processen te verklaren (derde graad).
ET2	3.2 De lokalisatie van aardrijkskundig relevante gebeurtenissen uit de actualiteit op de wereldreferentiekaart en op eenvoudige wereldkaarten aanduiden.	
ET19*	3.3 Een kritische houding aanneemen t.o.v. aardrijkskundige informatie in de media.	Bij het behandelen van de actualiteit is het aangewezen om verschillende bronnen met elkaar te vergelijken en de juistheid ervan na te gaan. Deze houding is ook heel belangrijk tijdens het zelfstandig werk.

4.5.5 Aandacht voor de culturele, esthetische en duurzame component

ET	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	DIDACTISCHE WENKEN
ET22	5.2 In hun handelen rekening houden met duurzame ontwikkeling in tijd en ruimte.	In nogal wat regio's komt het unieke van een bepaalde regio aan bod zowel op natuurlijk als menselijk vlak. Vanuit de verwondering voor mens en natuur kan de nood aan duurzame ontwikkeling benadrukt worden en hoe de leerling in zijn later consumenten-reisgedrag daartoe kan bijdragen.

4.5.6 Extra muros activiteiten (U)

ET	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	DIDACTISCHE WENKEN
	6.2 (U) Aan de hand van werkbladen uit de tentoongestelde materialen in een museum, wereldatelier ... de kenmerken en problemen van de voorgestelde regio exploreren.	Wat een eventuele excursie betreft, kan gedacht worden aan een aardrijkskundige streek uit eigen land of een buurland, aan het Afrikamuseum in Tervuren, aan de Nationale plantentuin in Meise, aan het Tropenmuseum in Amsterdam, aan de Burgers Zoo in Arnhem, aan de inleefateliers van Oxfam

Maatschappelijke Vorming (MAVO)

VVKSO 2de graad BSO D/2012/7841/027

4.1 Ondersteunende basisvaardigheden

4.1.1 Informatieverwerving en -verwerking

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

ET18 onder begeleiding en in concrete situaties
ET19 relevante en toe- gankelijke informatie gebruiken.

- concrete informatie uit tekstmateriaal
- concrete informatie uit beeldmateriaal
- concrete informatie uit ICT-bronnen
- concrete informatie uit tabellen, grafieken, diagrammen en kaarten

DIDACTISCHE WENKEN

Het vinden van informatie staat niet op zich. Vaak is het de bedoeling dat de leerling de informatie gebruikt en integreert. Het gebruiken van informatie kan zeer breed opgevat worden:

- in concrete situaties,
- in een opdracht,
- in een digitale presentatie,
- in een spreekoefening,
- in een verslag,
- in een reclamespot,
- ...

ICT maakt deel uit van MAVO. Kerndoel is niet ICT op zich, maar het relevant en functioneel gebruik ervan. Laat leerlingen

- via elektronische systemen gegevens opvragen;
- zich registreren;
- een profiel aanmaken;
- inloggen;
- computerprogramma's en toepassingen gebruiken; •...

4.1.3 Individueel werk en groepswork

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

ET22 onder begeleiding opdrachten van beperkte omvang en van relatief korte duur in groep realiseren via volgende stappen:

- het overleg
- de organisatie
- de uitvoering
- de reflectie
- de bijsturing

DIDACTISCHE WENKEN

Opdrachten in groep uitvoeren blijft moeilijk, maar aan te leren. Samenwerken is een belangrijke vaardigheid in de vriendenkring, in de buurt, in verenigingsverband. Via groepswork leren leerlingen hun verantwoordelijkheid als teamlid opnemen, hun taak consequent

uitvoeren en volhouden. Het proces dat zij hierbij doormaken, is belangrijker dan het eindproduct. Zorg voor stimulerende, prikkelende, uitdagende en boeiende opdrachten.

Bij groepsopdrachten is er ruimte nodig in het lokaal om leerlingen zodanig te groeperen dat ze ongehinderd kunnen werken. Zorg voor de gepaste werkomstandigheden en geef de leerlingen voldoende 'bewegingsvrijheid'.

Als leraar fungeer je als gids, als coach. Zorg voor opdrachten waarbij samenwerking ertoe doet: met rolverdelingen, complementair groepswerk, expertengroepen. Stuur bij waar nodig, geef voortdurend feedback, zet het denkproces bij op gang. Geef geen pasklaar antwoord op vragen, maar reik tips aan om nieuwe stappen te zetten zodat leerlingen zelf het antwoord vinden. Zij krijgen zo een grotere verantwoordelijkheid voor hun eigen leerproces. Door het groepswerk te ontwerpen naar het ideeëngoed van CLIM (Coöperatief leren in de multiculturele groepen) stimuleer je leerlingen om verantwoordelijkheid op te nemen.

Het OVUR-schema kan groepen helpen om hun eigen proces met succes te doorlopen.

4.2 Maatschappelijke vaardigheden

ET	LEERPLANDOELSTELLINGEN
	De leerlingen kunnen
ET5	de eigen mening en gevoelens uiten

DIDACTISCHE WENKEN

Een aantal leerlingen heeft angst om meningen en gevoelens te uiten, om het woord te nemen. Ze krijgen in de groep en daarbuiten kansen

om spreekdurf te ontwikkelen.
Voorwaarde hiertoe is dat leerlingen zich veilig voelen.
Goede afspraken en systemen als PIKASOL (privé, ik, kies, actief, seks, oriëntatie, lachen) om seksualiteit en relaties bespreekbaar te maken, bouwen deze veiligheid in.

Laat leerlingen oefenen hoe ze op een gepaste wijze een conversatie kunnen opstarten, hun gevoelens uiten, hun mening geven, omgaan met non-verbale communicatie.

Leer hen een onderscheid maken tussen feiten en meningen, rationele en emotionele elementen, relevante en niet-relevante informatie.

Leer hen argumenten duidelijk en eenduidig formuleren, rekening houden met meningen en gevoeligheden van anderen, de reacties inschatten, argumenten wege en ongelijk toegeven.

ET LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

ET31 onder begeleiding belangrijke wereldproblemen bondig omschrijven

DIDACTISCHE WENKEN

Het is niet de bedoeling om alle wereldproblemen uitvoerig te behandelen. Vertrek ook hier vanuit de actualiteit. Situeer het probleem in tijd en ruimte, gebruik relevante bronnen.

Wereldproblemen kunnen zich situeren op verschillende domeinen. Zo kan je met leerlingen wereldproblemen bespreken op het vlak van milieu, mensenrechten, gezondheid, economie ...

Milieuproblematieken sluiten naadloos aan bij doelstellingen betreffende natuurwetenschappelijke verschijnselen en duurzaamheid

Project Algemene Vakken (PAV)

GO! 2de graad BSO 2013/017

NR.	Leerplandoelstellingen
1	de leerlingen kunnen informatief lezen.
2	de leerlingen kunnen informatief luisteren.
3	de leerlingen kunnen luisteren in interactie met anderen.
4	de leerlingen zijn mondeling assertief: ze kunnen informatie inwinnen, samenvatten en meedelen.
6	de leerlingen kunnen eigen mening en gevoelens uiten.
7	de leerlingen hanteren gepaste taal en omgangsvormen.
15	de leerlingen kunnen een schematische voorstelling lezen en interpreteren.
18	de leerlingen kunnen onder begeleiding relevante en voor hen toegankelijke informatie in herkenbare concrete situaties vinden, selecteren en gebruiken.
23	de leerlingen kunnen bij groepsopdrachten overleggen en actief deelnemen, instructies uitvoeren, reflecteren.
24	de leerlingen kunnen omgaan met formele en informele afspraken, regels en procedures.
32	de leerlingen kunnen belangrijke wereldproblemen bondig omschrijven.

VVKSO 2de graad BSO D/2012/7841/014

VVKSO 2de graad BSO met integratie moderne vreemde talen D/2012/7841/100

Informatieverwerving en -verwerking

2 Onder begeleiding en in concrete situaties relevante en toegankelijke informatie gebruiken.

- concrete informatie uit gesproken teksten;
- concrete informatie uit geschreven teksten;
- concrete informatie uit beeldmateriaal;
- concrete informatie uit ICT-bronnen;
- concrete informatie uit tabellen, grafieken, diagrammen en kaarten.

Individueel werk en groepswork

12 Onderbegeleidingopdrachtenvanbeperkteomvangenvanrelatiefkorteduur *in groep realiseren* via volgende stappen :

- het overleg;
- de organisatie;
- de uitvoering;
- de reflectie;
- de bijsturing.

Maatschappelijke participatie

3 Deeigenmeningengevoelensuiten.

30 **Bereidheidendurftonenom*

- te luisteren, te spreken, gesprekken te voeren en te schrijven;
- het taalgebruik te verzorgen.

Humane wetenschappen (gedragwetenschappen)

VVKSO 2de graad ASO D/2006/0279/001

Thema C41 Welvaart en welzijn

LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen

C4104 de markteconomie beschrijven en een aantal principes ervan herkennen in concrete situaties.

C4106 positieve en negatieve kanten van de economische groei kunnen noemen en ze illustreren met voorbeelden uit eigen land, hierbij ook gebruikmakend van bestaand cijfermateriaal.

C4107 Aantonen dat er spanningen ontstaan tussen bepaalde aspecten van de gezondheids- en milieuproblematiek en economische groei.

C4111 het begrip solidariteit kunnen definiëren en voorbeelden kunnen geven van verschillende soorten solidariteit

C4112 bereid zijn zich zelf solidair op te stellen

LEERINHOUDEN

Markteconomie:

- kenmerken
- voor- en nadelen

Positieve kanten: meer welvaart voor zeer velen, mer sociale zekerheid.

Negatieve kanten: voortbestaan van ongelijkheid, toename van milieuproblemen, toenemende kloof tussen arm en rijk.

- belangen en prioriteiten
- korte- en langetermijnrenten
- spanningen tussen economie, milieu en gezondheid
- evolutie in het denken over economische groei en kwaliteit van leefmilieu, bv. Rapport van de Club van Rome, documenten van Greenpeace, groene bewegingen en dergelijke

Verschillende soorten:

- georganiseerd vanuit de overheid
- privé-initiatieven

Niet-Confessionele Zedeleer

1ste graad 1ste leerjaar A-stroom

2.1 Exploreren, verkennen en integreren van waarden

Waarden en normen

Waarden bespreken

- Wat vind ik belangrijk?: Rechtvaardigheid ; Eerlijkheid ; Solidariteit ; Beleefdheid
- Waardekeuzen in concrete situaties: Wat vind ik goed? ; Wat keur ik af?

Mijn levensbeschouwing

Waarden van het vrijzinnig humanisme: solidariteit ; gelijkwaardigheid

Zorgen voor elkaar

Zorgen voor onbekenden: derden in nood

Zorgen voor mensen ver weg: zich inzetten voor hulpacties *derde wereld

1ste graad 2de leerjaar A-stroom

Morele problemen herkennen

Mijn morele keuze en die van anderen: discussie over rechtvaardig gedrag ; discussie over eerlijk gedrag ; discussie over solidair gedrag

Morele problemen bespreken

Elk voor zich of solidariteit? kinderen in de derde wereld

Omgaan met mijn zelfstandigheid

Omgaan met principes: oprechtheid ; rechtvaardigheid

Mijn engagement: opkomen voor mensen in mijn land ; opkomen voor mensen ver weg

2de graad 1ste leerjaar ASO

Omgaan met kwetsbare individuen

redenen om te helpen: medelijden ; genegenheid ; plicht ; solidariteit

De wereld is een dorp

het voordeel van mekaar ontmoeten: wereldhandel

2de graad 2de leerjaar ASO

Kwetsbare individuen

vluchtelingen: economische vluchtelingen ; politieke vluchtelingen ; slachtoffers van natuurrampen ; slachtoffers van onderontwikkeling

Omgaan met kwetsbare individuen

redenen om te helpen: medelijden ; genegenheid ; plicht ; solidariteit

De wereld is een dorp

wereldhandel: voordelen en nadelen

3de graad 1ste leerjaar ASO

Rechten van de Mens

vrijheid: vrij zijn van honger, armoede, onderdrukking, slavernij

gelijkheid/gelijkwaardigheid: burgerlijke en sociale grondrechten ; universele mensenrechten

solidariteit: wereldsolidariteit

samenwerking

elkaar helpen

solidariteit: in ieders belang ; gemeenschappelijk belang

hulporganisaties

De wereld is een dorp

voor-en nadelen van wereldeconomie: globalisering op diverse terreinen

3de graad 2de leerjaar ASO

Waarden herkennen

Waardeconflicten, conflicten tussen persoonlijke morele waarden en maatschappelijke

basiswaarden: economische belangen versus humane waarden

Waarden analyseren

burger-,kinder- en mensenrechten: kinderarbeid of ontwrichting van de economie?

Morele problemen

Waardegebieden: economie

3de wereldproblematiek als gevolg van de wereldeconomie

Conflicten oplossen

Mijn wereld houdt niet op aan de grens

respect voor de leefomgeving van anderen: inplanten van multinationals ; vernielen van hun natuurlijke omgeving

De waarde van anderen

samenleven in authenticiteit

sociale rechtvaardigheid: rol van het individu (opkomen voor de eigen rechten en de rechten van de anderen) ; rol van instituties ; rol van de samenleving ; rechten en

verantwoordelijkheden

Zich inzetten voor anderen op grond van

solidariteit ; rechtvaardigheidsgevoel ; plicht/dwang ; eigen belang ; altruïsme ; medelijden/medeleven

Ecologie, wat doen we eraan?

Facetten van duurzame ontwikkeling

sociaal, de wereld: basisbehoeften 3de wereld ; armoedebestrijding ; gezondheid en huisvesting ; onderwijs en scholing ; overdracht technologie

economisch: mondiale samenwerking ; welvarende wereldeconomie ; rechtvaardige wereldeconomie

2de graad 1ste leerjaar TSO

Ethisch omgaan met mensenrechten

Solidariteit: doelstellingen en werking van bv. Rode Kruis, Halve Maan ; acties ten voordele van straatkinderen in Rio of waar dan ook ; doelstellingen + werking Oxfam Wereldwinkel (eerlijke handel)

Herkennen en verkennen van de zorg en de inzet voor de anderen

Individu(en): eigenbelang ; solidariteit ; rechtvaardigheidsgevoel ; plicht
Groep(en): eigenbelang ; solidariteit ; rechtvaardigheidsgevoel ; plicht

Herkennen/verkennen van wereldburgerschap

Wereldsolidariteit: adoptie ; Oxfam-Wereldsolidariteit ; (natuur)rampen ; oorlogen

2de graad 2de leerjaar TSO

Herkennen en verkennen van de zorg en de inzet voor de anderen

kwetsbare individuen: omwille van een specifieke toestand: het kind in hongersnood ; het oorlogskind ; de dader/slachtoffer van een misdrijf
kwetsbare groepen: omwille van de economische toestand ; omwille van milieu/klimatologische omstandigheden

Omgaan met de zorg en de inzet voor de andere

Samenwerken: hoe zou een wereld zonder solidariteit er uitzien?

Herkennen/verkennen van wereldburgerschap

Globale waardesystemen: vrijheid ; gelijkheid en gelijkwaardigheid ; broederschap

3de graad 1ste leerjaar TSO

(het) Kiezen

macroniveau: kloof Nood - Zuid

Wereldsolidariteit ; eerlijke wereldhandel ; wereldvrede ; Artsen zonder Grenzen ; Oxfam ; multinationals ; Amnesty International ; Plan International

Ethisch omgaan met mensenrechten

Engagement/solidariteit: werken aan wereldvrede ; vechten tegen armoede ; asielzoekers ; vluchtelingen ; ...

Creativiteit: Oxfam ; Amnesty International ; Artsen zonder Grenzen ; Plan International ; Vierde Wereldbeweging

Omgaan met de zorg en de inzet voor de anderen

Samenwerken

Morele dienstverlening

3de graad 2de leerjaar TSO

(het) Kiezen

Macroniveau: kloof Nood - Zuid

Herkennen en verkennen van de waarde van anderen

Eigenheid bewaren: de open samenleving ; de multiculturele samenleving ; wereldburgerschap

Omgaan met de zorg en de inzet voor de anderen

Motivaties voor engagement en inzet voor anderen: eigenbelang ; wederkerig eigenbelang ; solidariteit ; sociale zekerheid ; rechtvaardigheidsgevoel ; verdeling van middelen ; plicht ; deontologische codes van beroepsgroepen ; burgerplicht

Herkennen/verkennen van wereldburgerschap

De mens en zijn migraties: migratie in tijd en ruimte, factoren die tot migratie kunnen leiden (armoede-economische migratie, dictatuur, politieke migratie, godsdienstvervolging ...)
internationale instellingen: G.O. zoals V.N. + instellingen;
N.G.O. zoals Rode Kruis, Artsen zonder Grenzen
universele waarden: vrijheid ; gelijkheid en gelijkwaardigheid ; broederschap ; solidariteit ; mensenrechten ; ...

1ste graad B-stroom

Creatief omgaan met sociale verantwoordelijkheid

Moreel plichtsbesef: omgaan met de rechten van anderen
engagement en solidariteit: voor wie en waarom kom ik op?
omgaan met rechtvaardigheid: gelijke kansen voor iedereen

Een verantwoordelijk wereldburger

Oefenen in sociale verantwoordelijkheid
* leren betonen van vormen van sociale betrokkenheid: solidariteit
Ontdekken van de mensenrechten: alle kinderen hebben recht op de wereld

1ste graad Beroepsvoorbereidend leerjaar

Creatief omgaan met sociale verantwoordelijkheid

Moreel plichtsbesef: mijn belangen en die van de andere(n)
engagement en solidariteit: waarom ik opkom voor iemand of iets
omgaan met rechtvaardigheid: gelijkheid ; engagement

Omgaan met de zorg en de inzet voor anderen

Oefenen in sociale verantwoordelijkheid *van herkennen tot erkennen van zorgverbredend handelen: inlevingsvermogen ; solidariteit ; bestrijden van eigen vooroordelen ; engagement ; geloven in jezelf als sociaal wezen ; zich open stellen

Herkennen en verkennen van wereldburgerschap

Wereldburgerschap begint bij jezelf
*de leerlingen ontdekken wat ze zelf willen in functie van: sociale omgang ; hun sociaal engagement ; hun kennis over anderen hier en elders

Een verantwoordelijk wereldburger

Oefenen in sociale verantwoordelijkheid
Leren betonen van vormen van sociale betrokkenheid: empathie
Leren begrip opbrengen voor die wereld van verschillen: verdraagzaamheid ; oefenen in inlevingsvermogen

2de graad 1ste leerjaar BSO

Morele problemen verdiepen

Ontdekken van mensenrechten

*kinderen in ontwikkelingslanden: hoeveel empathie betonen we?

Omgaan met de zorg en de inzet voor anderen

Oefenen in sociale verantwoordelijkheid

Een verantwoordelijk wereldburger

Empathie: leren inzien en begrijpen dat we allen tot dezelfde soort behoren

Relativeren: leren inzien dat datgene wat we weten vaak zeer onvolledig en zelfs totaal fout kan zijn

Sociale verantwoordelijkheid: ons durven opstellen voor onbekende dingen ; producten kopen uit ontwikkelingslanden helpt anderen aan een beter en rechtvaardiger inkomen ; inzien dat hoe meer je over onbekenden weet, dit kan bijdragen tot vormen van verdraagzaamheid en sociaal engagement

2de graad 2de leerjaar BSO

Morele problemen verdiepen

Ontdekken van mensenrechten

*kinderen in ontwikkelingslanden: hoeveel empathie betonen we?

Creatief omgaan met sociale verantwoordelijkheid: de mens als cultureel wezen in zijn omgang met anderen

Omgaan met verantwoordelijkheid

Burgerzin: leren zich te engageren ; leren opkomen voor de rechten van anderen maar die anderen ook durven wijzen op hun plichten

Verdiepen van de zorg en de inzet voor de anderen

kwetsbaarheid

mensen ergens in de wereld: schending van de mensenrechten ; milieuramp ; discriminatie ; woon- en leefomstandigheden

Omgaan met de zorg en de inzet voor anderen

Oefenen in sociale verantwoordelijkheid

Een verantwoordelijk wereldburger

Oefenen in sociale verantwoordelijkheid: leren integreren van vormen van sociale betrokkenheid ; solidariteit inschatten en kritisch inzicht verwerven ; kennis en inzicht verwerven met betrekking tot meerderhede en minderheden ; inzien dat jongeren een zeer grote verantwoordelijkheid dragen naar de toekomst ; zich engageren ; bereid zijn tot de dialoog ten aanzien van andersdenkenden

Empathie: leren inzien dat onbekend vaak onbemind is

Ontdekken van de mensenrechten: de rechten van kinderen en jongeren zijn universeel

3de graad 1ste leerjaar BSO

Leren omgaan met mensenrechten

Solidariteit

Organisaties die zich bezighouden met internationale solidariteit: NGO's

Leren inschatten en zich inleven in situaties van schending(en) van de mensenrechten

Uitdiepen van en omgaan met wereldburgerschap

Wereldburgerschap en duurzame ontwikkeling: globale armoedebestrijding

Wereldburgerschap en geweld: vormen van onderdrukking op mondiaal vlak

Wereldburgerschap en waarden: de grenzen van de gelijkwaardigheid

Wereldburgerschap en sociale verantwoordelijkheid: oefenen in samenwerken

3de graad 2de leerjaar BSO

Leren omgaan met mensenrechten

Solidariteit

Leren inschatten en zich inleven in situaties van schending(en) van de mensenrechten

Creatief omgaan met sociale verantwoordelijkheid, de mens als cultureel wezen in zijn omgang met anderen

Omgaan met rechtvaardigheid

Sociale ongelijkheid: vormen van verzet

Sociale weerbaarheid: politieke rechten en plichten

Burgerzin

engagement: kritisch uitdiepen van sociale en politieke rechten en plichten

Uitdiepen van en omgaan met wereldburgerschap

Wereldburgerschap en duurzame ontwikkeling: verandering van consumptiegewoonten ; plattelandsontwikkeling

Wereldburgerschap en geweld: internationale economische sancties

Wereldburgerschap en waarden: de grenzen van de gelijkwaardigheid

Wereldburgerschap en mensenrechten: gelijke kansen en wereldsolidariteit

Wereldburgerschap en sociale verantwoordelijkheid: sociale berokkenheid

Wereldburgerschap en diversiteit: de mens en zijn economische/politieke migraties

3de graad 3de leerjaar BSO

Leren omgaan met mensenrechten

Solidariteit

Voorbeelden van gemeenschappelijke acties die de rechten van groepen hebben veranderd

Uitdiepen van en omgaan met wereldburgerschap

Wereldburgerschap en duurzame ontwikkeling: bescherming en bevordering van de gezondheid van de mens

Wereldburgerschap en overeenkomsten: een globale economie

VOETen

Gemeenschappelijke stam:

- **creativiteit** in de zin van ondernemend en innoverend, soepele geest en inventiviteit;
- **empathie** in de zin van inlevingsvermogen en responsiviteit, het vermogen af te stemmen op de geesrekspartner en relationele gerichtheid;
- **kritisch denken** in de zin van onderscheidingsvermogen;
- **een open en constructieve houding** tonen in de zin van ruimdenkend, maar ook belangstellend en relationeel gericht;
- **respect** in de zin van verdraagzaamheid, hoffelijkheid, ethisch denken en handelen, verbondenheid met de eigen leefwereld en de ruimere samenlevingscontext, verantwoordelijkheid;
- **samenwerken** in de zin van solidariteit en daadwerkelijke inzet voor een publieke zaak, constructieve deelname aan initiatieven die een plaatselijke of grotere gemeenschap raken;
- **verantwoordelijkheid** in de zin van engagement en betrokkenheid, maar ook loyaliteit en effectbesef van eigen denken en handelen.

Zeven contexten:

Context 4 omgeving en duurzame ontwikkeling

- het gegeven dat duurzaamheidsvraagstukken zowel een **lokaal** als **mondiaal** karakter hebben;
- **kennis** en **inzicht**, maar ook met aandacht voor het ontwikkelen van **waarden** en **normen**, want men mag ethische dilemma's niet uit de weg gaan;
- de rol van **participeren** aan het maatschappelijke debat om samen met anderen te zoeken naar wegen die leiden tot mogelijke oplossingen.

Context 6 socio-economische samenleving

- verheldering van de begrippen **welzijn en welvaart**;
- **arbeid**, economische activiteiten, goederen en diensten;
- **kennis van armoede**: kenmerken, oorzaken en gevolgen.

Context 7 socioculturele samenleving

- **betekenis van conflicten**, zowel mondiaal als cultuurgebonden.